

Til

Innlandet Fylkeskommune
Postboks 4404 Bedriftsenteret
2325 Hamar

Høringsinnspill skole og tilbudsstruktur Innlandet fylkeskommune

Dette høringsinnspillet er skrevet av Opplæringskontoret Gudbrandsdalen, Opplæringskontor for Byggfagene i Gudbrandsdalen (OBG), Opplæringskontoret for Elektrofag i Gudbrandsdal (OEG) og Gudbrandsdal Næringsforening. Vårt geografiske nedslagsfelt er i hovedsak Gudbrandsdalen.

Høringsinnspillet baseres på:

- Rapport fra Østlandsforskning: Høsten 2023 hvor det ble gjennomført fokusgruppeintervjuer med et utvalg bransjer fra privat næringsliv og representanter fra kommunene.
[Kompetansekartlegging Midt- og Nord-Gudbrandsdal - rapport Østlandsforskning](#)
- Arbeidsverksteder hvor næringslivet jobbet med alternative opplæringsmodeller vinteren 2024.
[Framtidig skolestruktur og alternative opplæringsmodeller - Innspill fra næringslivet i Gudbrandsdalen](#)
- Opplæringskontoret Gudbrandsdalen og tidligere Gudbrandsdal Industrinettverk (innfusjonert i Gudbrandsdal Næringsforening fra mars 2024) har i en periode jobbet med en alternativ opplæringsmodell for industrien. Det er sendt eget høringsinnspill på denne modellen. Vi mener at denne har overføringsverdi til andre yrkesfag og henviser til denne i vårt høringsinnspill.
[Høringsinnspill alternativ opplæringsmodell 1+3](#)
- Pilotprosjekt for kokkfag ved Nord-Gudbrandsdal vgs., avd. Otta. Dette er en 1+3 modell som er under utprøving og godkjent av fylkeskommunen. Samt «RM+SSR= SANT» som er en ny organisering av undervisningen som er i iverksatt. Viser til høringsinnspill innsendt fra lærere Nord-Gudbrandsdal vgs., avd. Otta og næringsliv som beskriver dette.

Pkt.2 fra vedtak: SPØRMÅL FRA INNLANDET FYLKESKOMMUNE

Spørsmålene er besvart med utgangspunkt Midt- og Nord- Gudbrandsdalen og de tilbudene som finnes i dag.

Kulepunkt 1: Opplevs fordelingen mellom studieforberedende og yrkesfag hensiktsmessig for å tilfredsstillere fremtidige behov i arbeidslivet?

Flere yrkesfagtilbud har blitt snevret inn i løpet av de siste 10 årene. Studieforbereidende har fram til nå hatt tilbud på fire skolesteder, men har opplevd at programfagtilbudene har blitt innsnevret pga. nedgang i elevtall.

Næringslivet og det offentlige etterspør arbeidskraft med fagbrev innen ulike fagretninger som kokk, fagbrev innen salg og service, billakkerer, elektriker, rørlegger og helsefagarbeider. I tillegg etterspørres også maskinførere, sveisere, sjåførere og personer med kompetanse innen teknisk byggdrift. (S. 18-19, Østlandsforskning)

Når det gjelder høyere utdanning har både kommuner og privat næringsliv behov. Det pekes her særlig på juss, sivilingeniører, ingeniører, økonomi, IKT, digitalisering og bærekraft. For kommunene er det også et stort behov innenfor helse.

Med bakgrunn i dette oppleves ikke dagens tilbud som tilfredsstillende med tanke på framtidig kompetansebehov. Yrkesfagviften er for snever. Det er viktig at det som et minimum tilbys dagens yrkesfagvifte på VG1 for å gi ungdommen realistiske yrkesvalgmuligheter, og næringslivet tilgang på kompetanse i årene framover.

Kulepunkt 3: Hvordan kan vi tilrettelegge for borteboere bedre enn i dag? Spesifiser gjerne samarbeidstiltak i og med den enkelte vertskommune, hjemkommune, fylkeskommunen og eventuelt andre aktører.

Videregående skoler med borteboere bør ha egne ressurser (miljøarbeidere) som jobber med borteboere. Disse ressursene bør samarbeide med vertskommunen for å gi et best mulig tilbud for borteboere på fritida. Ressursene må finansieres av Innlandet fylkeskommune.

Forslag til tiltak:

- Tilgjengelig elevtjeneste for både elever og lærlinger, innbefattet helsesjukepleier.
- Middagsordning for borteboere.
- Fortsette med gratis frokost for elever.
- Tilgang på vaskemaskin/tørketrommel f.eks. i skolens lokaler.

- Fritidstilbud i samarbeid med vertskommune, frivillige organisasjoner og næringsliv.
- Det bør vurderes internatløsninger på skolene. Internatene/campusene kan tilrettelegges for både elever og lærlinger i samarbeid med vertskommune og næringsliv. Flere vertskommuner har liten tilgang på hybler i dag, og ved endring i skolestruktur vil det bli større etterspørsel. Samarbeid mellom vertskommuner og nabokommuner om hybelfelleskap kan være en løsning.
- For elever som har så stor avstand til skolested at hybel vurderes bør det tilbys ekspressbuss. Ved å ha gode transporttilbud kan de bo hjemme og fortsatt være en del av eget lokalsamfunn på fritida. Dette vil minske presset på hybeltilgang.
- Bruk av tog på etapper der det er mulig – samarbeid mellom fylkeskommune og togselskap som gir eleven fleksible transportmuligheter der det lar seg gjøre.
- Borteboerstipend må stå i stil med faktiske bokostnader. Kostnader knyttet til leie av hybel og helgetransport er fordyrende for den enkelte familie.

Kulepunkt 4: Hvordan kan fylkeskommunen best ivareta elevgrupper med særskilte behov i framtidig struktur, herunder elevene som i dag går på Nordstumoen?

Nye løsninger som skal ivareta elevgrupper med særskilte behov må sikre forutsigbarhet og sikkerhet for elevgruppen og foresatte. Dette krever kartlegging av den enkelte elev for å se hva som trengs av ressurser. Dette kan være egne miljøarbeidere på både skolen og ifm. skoleskysst.

Viser til artikkel om kostnader knyttet til skoleskysst og bruk av taxi i Innlandet fylkeskommune.

(<https://www.nrk.no/innlandet/stadig-flere-unge-trenger-skoledrosje-pa-grunn-av-psykisk-helse---na-skal-ei-nemnd-bestemme-1.16953042>)

Kulepunkt 5 og 6: Hvordan kan samarbeidsavtalene med Trøndelag og Akershus fylkeskommuner styrkes slik at man bidrar til å ivareta nærhet til utdanningstilbud samt elevenes behov for skolemiljø med trivsel og sosial tilhørighet?

Er det andre geografiske områder hvor det er aktuelt med slike samarbeid (som avtalene med Trøndelag og Akershus) over fylkesgrenser og med konkrete skoler?

- Møre og Romsdal – for elever fra Lesja som ønsker mulighet til å velge Rauma videregående i Åndalsnes

Kulepunkt 7: Fylkeskommunen har allerede før strukturendring flere lokaler med kapasitet for mer/annen aktivitet. Høringsinstansene inviteres til å komme med innspill til alternativ bruk av fylkeskommunal eiendom i egen region.

Fylkeskommunale bygninger kan i tillegg til videregående skole brukes til:

- Voksenopplæring.
- Modulbasert opplæring for voksne. Ved å etablere videregående opplæring som moduler kan både lokaler og lærerressurser utnyttes ved at voksne kan ta moduler sammen med videregående elever.
- Desentralisert utdanning.
- Oppfølging av lærlinger.
- Alternative opplæringsmodeller hvor det er bruk for lokaler når lærlinger skal samles for teorifag.
- Leie ut møterom og lokaler til næringsliv ifm. møter, kurs o.l.
- Kveldsaktiviteter for elever – blant annet borteboere.
- Bygge om eksisterende bygningsmasse til internat.
- Selge bygningsmasse.

Kulepunkt 8: Ungt utenforskap er en økende utfordring. Det å ha fullført videregående opplæring har stor betydning for å sikre varig fotfeste i arbeidslivet. Hvordan bør den videregående skole- og tilbudsstrukturen utformes for å sikre at flere fullfører videregående opplæring?

Rapporten fra Østlandsforskning viser at konsekvensen ved at det er færre valgmuligheter for elevene velges det tilbud som gjør at de kan bo hjemme, heller enn det de ønsker eller som er relevant for videre utdanning og arbeid i regionen. Et annet aspekt som nevnes er også uforutsigbarheten rundt hvilke yrkesfag som tilbys i regionen fra år til år.

(S. 22, Østlandsforskning)

- For å fullføre videregående utdanning er det viktig at eleven har mulighet til å velge utdanningsløp som passer interesser og evner, og som samtidig gir mulighet for jobb etter endt utdanning. Ved å tilby flere yrkesfagmuligheter i tillegg til studieforberedende gis eleven flere valgmuligheter som er positivt for fullføring. I den nye skole- og tilbudsstrukturen bør fylkeskommunen sørge for at elever fra ungdomskolen har gode valgmuligheter på VG1 på sin nærscole.
- Innføre alternativ opplæringsmodell 1+3 slik at eleven kan velge å gjennomføre hele utdanningsløpet i nærområdet.

Pkt. 5 fra vedtak:

Eksempler fra spm. 2/kulepkt. 7 som gjelder bruk av fylkeskommunens lokaler er også gjeldende her. For å imøtekomme elevtallsnedgang både i vår region og i fylket som helhet bør det i større grad enn i dag legges opp til samarbeid på tvers av aktører som tilbyr utdanning. Ved f.eks. å gjøre nødvendige endringer i utdanningsløpet i vgs. til modulbaserte opplæringsløp kan voksne enkelt tas inn i videregående opplæring, som vil bidra til å imøtekomme nytt lovverk rundt voksnes rett til utdanning. Når voksne skal formalisere kompetansen sin ved å ta fagbrev kan de enkelt følge en modul sammen med vgs. elever i tillegg til å jobbe fram mot fagprøve.

Aktuelle samarbeidspartnere:

- Grunnskole/kommuner
- Karrieresenter og Fagskolen/fylkeskommune
- Opplæringskontorene
- Næringslivet
- Høgskoler/universitet

Dette sier næringslivet: Som tidligere omtalt erfares det å ha lærlinger i bedriften som på sikt kan ansettes, som en stor verdi. Samtidig ser bedrifter det som hensiktsmessig og verdifullt å legge til rette for utdanning og kompetanseheving i bedriften når det er vanskelig å rekruttere kompetansen direkte. Flere, både offentlige og private, virksomheter forteller at en vei til å skaffe seg ønsket kompetanse er å videre- og etterutdanne egne ansatte.

En informant forteller hvordan det er en bevisst strategi å gi personer som er interessert i å være i virksomheten på lengre sikt nødvendig kompetanse: «Så tror jeg egentlig mer på det å utvikle folk som oss har allerede. Vi må få tak i folk som er interessert i å være her over tid og utvikle ting.»

(S. 23, rapport Østlandsforskning)

Pkt. 6 fra vedtak:

I vår region mener vi at modell 2 (1+3) VG1 i skole, deretter lærlingeløp over tre år med undervisningsstøtte fra skole, **lokalt næringsliv og opplæringskontorene** er den beste **alternative opplæringsmodellen**. Her kan også modulbasert opplæring gjennomføres. Opplæring etter VG1 er individuelt tilrettelagt.

Imidlertid er modellene 1,2 og 4 fra høringsinnspillet pkt. 6 iverksatt og fungerer godt i dag.

Vi mener at det må være fleksibilitet i valg av alternative opplæringsmodeller slik at disse tilpasses individet og bedriften. For å tilby ulike alternative opplæringsmodeller er det en forutsetning at regionen har en brei vifte av VG1-tilbud.

Framtidig skoletilbud i Midt- og Nord-Gudbrandsdal:

Gudbrandsdalen er en mat- og reiselivsregion. I fylkeskommunens forslag til framtidig skoletilbud er Restaurant og matfag (RM) og Salg, Service og Reiseliv (SSR) foreslått nedlagt ved Nord-Gudbrandsdal vgs. Samtidig har mat- og reiselivsbransjen i regionen stort behov for kvalifisert arbeidskraft, og dataen viser at kokk og fagbrev innen salg og service er etterspurt. (S. 18-19, Østlandsforskning)

I tillegg til reiselivet har Gudbrandsdalen et stort antall arbeidsplasser i næringsmiddelindustrien. De fire TINE-anleggene (Frya, Tretten, Dovre, Lom og Skjåk) har til sammen rundt 185 årsverk knyttet direkte til prosess og produksjon. Inkluderer vi Q Meieriene avd. Gausdal, og mindre privateide meierier som Avdem Gardsysteri og Heidal Ysteri, er tallet nærmere 250 årsverk der fagbrev i industriell matproduksjon er etterspurt. I tillegg er det forespeilet rundt 60 nye arbeidsplasser ved etablering av Gudbrandsdal Slakteri som nå bygges på Otta. Utover dette er det også flere arbeidsplasser hos mindre lokalmatprodusenter, der også fagbrev i industriell matproduksjon og/eller slakterifag er høyaktuelt.

Dagens alternative opplæringsmodell for SSR/RM og nytenkning innenfor rekrutteringsarbeid gjennom prosjektet «Ung i reiselivet» ved Nord-Gudbrandsdal vgs. forventes å gi ytterligere rekrutteringseffekt over tid. Videre nyter skolen og elevene godt av et veletablert og omfattende samarbeid med omliggende bransje.

Ved å se næringsmiddelindustriens fremtidige kompetansebehov sammen med reiselivsbransjens behov for arbeidskraft med fagbrev fra RM og SSR vil det være mulig å styrke denne yrkesfagutdanningen i Gudbrandsdalen.

Vi mener at det derfor er viktig å satse videre og utvikle disse to utdanningsløpene og vise ansvar overfor et betydelig antall næringsdrivende innen disse bransjene. Dette vil komme hele mat- og reiselivsbransjen i Gudbrandsdalen til gode.

Oppsummering:

Vi har forståelse for at skoletilbud- og struktur er på dagsordenen gitt de framtidige demografiske utfordringene vi står foran. Elevens beste i form av godt læremiljø og valgmuligheter er et viktig argument sammen med samfunnets behov for kompetente arbeidstakere.

Næringslivet viser vilje og er løsningsorienterte i sitt arbeid med å rekruttere tiltrengt kompetanse, både ved å ta inn ikke-kvalifisert arbeidskraft, personer som står utenfor arbeidslivet av ulike årsaker og som en aktiv tilrettelegger for alternative opplæringsløp.

For å imøtekomme elevtallsnedgang og samtidig ivareta behovet for arbeidskraft mener vi at ny skole- og tilbudsstruktur må:

- Beholde dagens yrkesfagvifte i Nord- og Midt-Gudbrandsdalen på VG1, som et absolutt minimum.

- Legge til rette for at skoler, næringsliv og opplæringskontorer i sammen kan gjennomføre alternativ opplæringsmodell 1+3 for de yrkesfagretningene hvor det ikke er mulig å starte opp et VG2 løp. Dette vil ivareta elever som ikke ønsker å flytte ut fra Gudbrandsdalen og gi disse mulighet til å fullføre fagbrev tilknyttet sin nærscole.

Avslutningsvis vil vi minne om:

«Det er likevel et politisk mål at utdanning og kompetanseheving skal være tilgjengelig uavhengig av bosted og livssituasjon» (Kompetansebehovsutvalget, 2022).

Med hilsen

Opplæringskontoret Gudbrandsdalen v/daglig leder Ingvill Høgvoll

Opplæringskontor for Byggfagene i Gudbrandsdalen (OBG)

og Opplæringskontoret for Elektrofag i Gudbrandsdal (OEG) v/daglig leder Liv Ellen Espnes

Gudbrandsdal Næringsforening v/daglig leder Mari Grasbakken